

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

PROGRAMA PENTRU EXAMENUL DE BACALAUREAT - 2008

I. STATUTUL DISCIPLINEI DE EXAMEN

Prin ponderea sa reflectată în prezența celor două probe obligatorii, scrisă și orală, limba și literatura română ocupă un loc important în structura examenului de bacalaureat. Curriculumul liceal, care stabilește *principiul studierii limbii și literaturii române din perspectivă comunicativ-funcțională*, pune accent pe **latura formativă a învățării**, fiind centrat pe *achiziționarea de competențe*, fapt care a determinat precizarea, în programa de bacalaureat, a competențelor de evaluat și a conținuturilor din domeniile: **A. literatura română, B. limbă și comunicare**.

Proba scrisă vizează competențele de receptare și de producere a mesajelor scrise.

Proba orală vizează competențele de comunicare orală, aplicate în receptarea mesajelor orale și scrise și în producerea unor tipuri de discurs (descriptiv, informativ, narativ, argumentativ) exersate în cadrul învățământului liceal.

II. COMPETENȚE DE EVALUAT

Prin susținerea examenului de bacalaureat la această disciplină, elevul va trebui să facă dovada următoarelor competențe dobândite în ciclul inferior și în cel superior de liceu (clasele a IX-a – a XII-a), corelate cu anumite conținuturi parcurse în cele două cicluri liceale:

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi asociate
1.1. Utilizarea adecvată a strategiilor și a regulilor de exprimare orală în monolog și în dialog, în vederea realizării unei comunicări corecte, eficiente și personalizate, adaptate unor situații de comunicare diverse	<ul style="list-style-type: none"> – reguli ale monologului (contactul vizual cu auditoriul; raportarea la reacțiile auditoriului), tehnici de construire a monologului; tipuri: povestire/ relatare orală, descriere orală, monolog informativ, monolog argumentativ, exprimarea orală a reacțiilor și a opiniilor privind texte literare și nonliterare, filme, spectacole de teatru, expoziții de pictură etc.; adecvarea la situația de comunicare (auditoriu, context) și la scopul comunicării (informare, argumentare / persuasiune etc.) – reguli și tehnici de construire a dialogului (atenția acordată partenerului, preluarea/ cedarea cuvântului la momentul oportun, dozarea participării la dialog etc.); tipuri: conversația, discuția argumentativă, interviul (interviul publicistic, interviul de angajare); adecvarea la situația de comunicare (partener, context etc.) și la scopul comunicării (informare, argumentare / persuasiune etc.); argumentare și contraargumentare în dialog – stilurile funcționale adecvate situației de comunicare – rolul elementelor verbale, paraverbale și nonverbale în comunicarea orală: privire, gestică, mimică, spațiul dintre persoanele care comunică, tonalitate, ritmul vorbirii etc. – ascultare activă
1.2. Utilizarea adecvată a tehnicilor de redactare și a formelor exprimării scrise compatibile cu situația de comunicare în elaborarea unor texte diverse	<ul style="list-style-type: none"> – reguli generale în redactare (structurarea textului, adecvarea la situație, adecvare stilistică, așezare în pagină, lizibilitate) – relatarea unei experiențe personale, descriere, povestire, argumentare, știri, anunțuri publicitare, corespondență privată și oficială; cerere, proces-verbal, curriculum vitae, scrisoare de intenție – exprimarea reacțiilor și a opiniilor față de texte literare și nonliterare, argumentare, rezumat, caracterizare de personaj, analiză, comentariu, sinteză, paralelă, eseu structurat, eseu liber/ nestructurat – modalități de indicare a bibliografiei, normele citării – normele limbii literare la nivelurile: ortografic și de punctuație, morfosintactic, lexico-semantic, stilistico-textual
1.3. Identificarea particularităților și a funcțiilor stilistice ale limbii în receptarea diferitelor tipuri de mesaje/ texte	<ul style="list-style-type: none"> – limbaj standard, limbaj literar, limbaj colocvial, limbaj popular, limbaj regional, limbaj arhaic; argou, jargon – expresivitatea în limbajul comun și în limbajul poetic
1.4. Receptarea adecvată a sensului / sensurilor unui mesaj transmis prin diferite tipuri de mesaje orale sau scrise	<ul style="list-style-type: none"> – texte literare (proză, poezie, dramaturgie); texte nonliterare, memorialistice, epistolare, jurnalistice, juridic-administrative, științifice, argumentative, mesaje din domeniul audio-vizualului

	<ul style="list-style-type: none"> – sens denotativ și sensuri conotative – elemente care înlesnesc sau perturbă receptarea: canalul, codul, contextul – ficțiune, imaginație, invenție; realitate, adevăr; scopul comunicării: informare, delectare, divertisment etc.; reacțiile receptorului: cititor, ascultător
1.5. Utilizarea adecvată a achizițiilor lingvistice în producerea și în receptarea diverselor texte orale și scrise, cu explicarea rolului acestora în construirea mesajului	<ul style="list-style-type: none"> – componentele și funcțiile actului de comunicare – niveluri ale receptării și producerii textelor orale și scrise: fonetic, ortografic și de punctuație, morfosintactic, lexico-semantic, stilistico-textual, nonverbal și paraverbal – normele limbii literare la toate nivelurile: fonetic, ortoepic, ortografic și de punctuație, morfosintactic, lexico-semantic, stilistico-textual – tipuri textuale și structura acestora: narativ, descriptiv, informativ, argumentativ – rolul verbelor în narațiune; rolul adjectivelor în descriere – rolul formulelor de adresare, de inițiere, de menținere și de închidere a contactului verbal în monolog și în dialog

2. Utilizarea adecvată a strategiilor de comprehensiune și de interpretare, a modalităților de analiză tematică, structurală și stilistică în receptarea textelor literare și nonliterare

Competențe specifice	Conținuturi asociate
2.1. Identificarea temei și a modului de reflectare a acesteia în textele studiate sau în texte la prima vedere	<ul style="list-style-type: none"> – temă, motiv, viziune despre lume – modul de reflectare a unei idei sau a unei teme în mai multe opere literare, aparținând unor genuri sau epoci diferite sau unor arii culturale diferite
2.2. Identificarea și analiza principalelor componente de structură, de compoziție și de limbaj specifice textului narativ	<ul style="list-style-type: none"> – particularități ale construcției subiectului în textele narative; particularități ale compoziției în textele narative: incipit, final, episoade/ secvențe narative, tehnici narative; construcția personajelor; modalități de caracterizare a personajului; tipuri de personaje; instanțele comunicării în textul narativ; tipuri de perspectivă narativă; specii epice: basm cult, nuvelă, roman; registre stilistice, limbajul personajelor, limbajul naratorului; stilul direct, stilul indirect, stilul indirect liber
2.3. Identificarea și analiza principalelor componente de structură și de limbaj specifice textului dramatic	<ul style="list-style-type: none"> – particularități ale construcției subiectului în textul dramatic – particularități ale compoziției textului dramatic – modalități de caracterizare a personajelor; registre stilistice, limbajul personajelor, notațiile autorului – specii dramatice - comedia; o operă dramatică postbelică – creație dramatică și spectacol – cronica de spectacol, discutată în relație cu textul dramatic și punerea în scenă a acestuia (pentru proba orală)
2.4. Identificarea și analiza elementelor de compoziție și de limbaj în textul poetic	<ul style="list-style-type: none"> – titlu, incipit, relații de opoziție și de simetrie, elemente de recurență: motiv poetic, leitmotiv, simbol central, idee poetică – sugestie și ambiguitate – imaginar poetic, figuri semantice (tropi); elemente de prozodie – poezie epică, poezie lirică – instanțele comunicării în textul poetic
2.5. Compararea unor viziuni despre lume, despre condiția umană sau despre artă reflectate în texte literare, nonliterare sau în alte arte	<ul style="list-style-type: none"> – viziune despre lume, teme și motive, concepții despre artă; – limbajul literaturii, limbajul cinematografic, limbajul picturii; limbajul muzicii (pentru proba orală)
2.6. Interpretarea textelor studiate sau la prima vedere prin prisma propriilor valori și a propriei experiențe de lectură	<ul style="list-style-type: none"> – lectură critică: elevii evaluează ceea ce au citit; lectură creativă: elevii extrapolează, caută interpretări personale, prin raportări la propria sensibilitate, experiență de viață și de lectură

3. Punerea în context a textelor studiate prin raportare la epocă sau la curente culturale/ literare

Competențe specifice	Conținuturi asociate
3.1. Identificarea și explicarea relațiilor dintre opere literare și contextul cultural în care au apărut	<ul style="list-style-type: none"> – trăsături ale curentelor culturale/ literare reflectate în textele literare studiate sau în texte la prima vedere

acestea	
3.2. Construirea unei viziuni de ansamblu asupra fenomenului cultural românesc, prin integrarea și relaționarea cunoștințelor asimilate	<ul style="list-style-type: none"> – fundamente ale culturii române (originile și evoluția limbii române) – perioada veche (formarea conștiinței istorice) – curente culturale / literare în secolele XVII-XVIII: umanismul și iluminismul – perioada modernă: a. secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea (perioada pașoptistă; România, între Occident și Orient; criticismul junimist); b. curente culturale / literare în secolul XIX – începutul secolului XX (romantismul, realismul, simbolismul, prelungiri ale romantismului și clasicismului); c. perioada interbelică (orientări tematice în romanul interbelic, tipuri de roman; poezia interbelică, diversitate tematică, stilistică și de viziune; curente culturale / literare în perioada interbelică: modernism, tradiționalism, orientări avangardiste; identitate culturală în context european); perioada postbelică (tipuri de roman în perioada postbelică, poezia în perioada postbelică, teatrul în perioada postbelică; curente culturale / literare: postmodernismul) – curente culturale/ literare românești în context european

4. Argumentarea în scris și oral a unor opinii în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi asociate
4.1. Identificarea structurilor argumentative în texte literare și nonliterare studiate sau la prima vedere	<ul style="list-style-type: none"> – construcția textului argumentativ; rolul conectorilor în argumentare – logica și a coerența mesajului argumentativ
4.2. Argumentarea unui punct de vedere privind textele literare și nonliterare studiate sau la prima vedere	<ul style="list-style-type: none"> – construcția discursului argumentativ: structuri specifice, conectori, tehnici argumentative – eseul argumentativ
4.3. Compararea și evaluarea unor argumente diferite, pentru formularea unor judecăți proprii	<ul style="list-style-type: none"> – textul critic (recenzia, cronică literară, eseu, studiul critic) în raport cu textul discutat – interpretări și judecăți de valoare exprimate în critica și în istoria literară – eseul structurat sau eseul liber

III. PRECIZĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE PROGRAMEI

a. LITERATURĂ

Autori canonici: Mihai Eminescu, Ion Creangă, I.L. Caragiale, Titu Maiorescu, Ioan Slavici, G. Bacovia, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, E. Lovinescu, Marin Preda, Nichita Stănescu, Marin Sorescu.

Notă. Conform programei școlare în vigoare, examenul de bacalaureat nu implică studiul monografic al scriitorilor canonici, ci studierea a cel puțin unui text din opera acestora. Textele literare la prima vedere pot aparține atât autorilor canonici, cât și altor autori.

Pentru proba scrisă, elevii trebuie să studieze în mod aprofundat cel puțin numărul minim de texte prevăzute în programa școlară, despre care să poată **redacta** un eseu structurat, un eseu liber sau un eseu argumentativ, în care să aplice conceptele de istorie și teorie literară (perioade, curente literare / culturale, elemente de analiză tematică, structurală și stilistică) menționate în tabel:

- proză scurtă: basm cult, nuvelă; texte reprezentative pentru aspecte esențiale ale speciei narative pe care o ilustrează;
- roman: texte reprezentative pentru aspectele esențiale ale genului și ale evoluției acestuia;
- poezie: texte poetice care să ilustreze aspecte esențiale ale genului și ale evoluției acestuia;
- dramaturgie: comedia; texte dramatice care să ilustreze aspecte specifice și diferite ale genului și ale evoluției acestuia.

Studiile de caz și dezbaterile menționate în tabel pot fi valorificate în cadrul probelor orale și scrise, prin solicitarea argumentării unor opinii sau judecăți de valoare (reproduce) pe marginea temelor respective. Argumentarea va fi exemplificată prin texte/ fragmente adecvate, studiate la clasă.

b. LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Niveluri de constituire a mesajului

Notă. Conținuturile de mai jos vizează:

- aplicarea, în diverse situații de comunicare, a normelor ortografice, ortoepice, de punctuație, morfosintactice și folosirea adecvată a unităților lexico-semantice;
- aplicarea cunoștințelor de limbă, inclusiv a celor dobândite în ciclul gimnazial, în exprimarea corectă și în receptarea textelor studiate sau la prima vedere.

Nivelul fonetic

- pronunții corecte / incorecte ale neologismelor; hiat, diftong, triftong; accentul;
- cacofonia; hipercorectitudinea
- pronunțare nuanțată a enunțurilor (ton, pauză, intonație)

Nivelul lexico-semantic

- variante lexicale; câmpuri semantice
- erori semantice: pleonasmul, tautologia, confuzia paronimică
- derivate și compuse (prefixe, sufixe, prefixoide, sufixoide), schimbarea categoriei gramaticale
- relații semantice (polisemie; sinonimie, antonimie, omonimie)
- sensul corect al cuvintelor (în special al neologismelor)
- unități frazeologice
- etimologia populară, hipercorectitudinea
- sensul cuvintelor în context; sens denotativ și sens conotativ

Nivelul morfosintactic

- forme flexionare ale părților de vorbire (pluralul substantivelor, articularea substantivelor, forme cazuale; forme flexionare ale verbului, adjective fără grade de comparație, numerale etc.); valori expresive ale părților de vorbire; mijloace lingvistice de realizare a subiectivității vorbitorului
- elemente de acord gramatical; (între predicat și subiect – acordul logic, acordul prin atracție; acordul atributului cu partea de vorbire determinată);
- elemente de relație (prepoziții, conjuncții, pronume/ adjective pronominale relative, adverbe relative)
- anacolutul

Nivelul ortografic și de punctuație

- norme ortografice și de punctuație în constituirea mesajului scris (scrierea corectă a cuvintelor, scrierea cu majusculă, despărțirea cuvintelor în silabe, folosirea corectă a semnelor de ortografie și de punctuație)
- rolul semnelor ortografice și de punctuație în înțelegerea mesajelor scrise

Nivelul stilistico-textual

- registre stilistice (standard, colocvial, specializat etc.) adecvate situației de comunicare
- coerență și coeziune în exprimarea orală și scrisă
- tipuri de texte și structura acestora: narativ, descriptiv, informativ, argumentativ
- stiluri funcționale adecvate situației de comunicare
- limbaj standard, limbaj literar, limbaj colocvial, limbaj popular, limbaj regional, limbaj arhaic; argou, jargon
- stil direct, stil indirect, stil indirect liber
- rolul figurilor de stil și al procedeelelor artistice în constituirea sensului

Notă! Pregătirea candidaților și elaborarea subiectelor pentru examenul de bacalaureat 2008 se vor realiza în conformitate cu prevederile prezentei programe de bacalaureat și a programelor școlare în vigoare. Manualul școlar este doar unul dintre suporturile didactice utilizate de profesori și de elevi în predare-învățare, conținutul acestuia fiind valorificat în funcție de specificările din prezenta programă de bacalaureat și din programele școlare corespunzătoare. Conform Adreselor M.Ed.C. nr. 48.871/ 23 noiembrie 2005 și nr. 31.641/ 3 mai 2006, începând cu anul școlar 2006-2007, „*respectarea normelor* prevăzute în ediția a II-a a **Dicționarului ortografic, ortoepic și**

morfologic al limbii române (DOOM²) este obligatorie [...] la examenele de bacalaureat, în cadrul cărora elevii vor face dovada cunoașterii acestora, fiind evaluați ca atare“.